

є несистемною, а тримається винятково на ініціативі окремих осіб. Необхідно зробити цей напрям дієвим, розробити та погодити плани роботи філій, уникати формального підходу.

Друга проблема стосується спільної видавничої діяльності. Якщо проаналізувати, то за цей період часу учасниками комплексу за широкого кола авторів не створено жодного підручника і посібника з грифом МОН України. Трохи краща ситуація з видавництвом колективних монографій, але і цей напрям видавничої діяльності необхідно активізувати в майбутньому.

По-третє – стажування викладачів. Якщо в попередні роки цей напрям розвивався активно, то в 2007 р. темпи значно знизилися. Приміром, стажування викладачів учасників комплексу Львівського регіону в Тернопільському національному економічному університеті не відбувалося. Не зафіксовано також і проведення стажування професорсько-викладацького складу львівських закладів – учасників комплексу в ІРД НАН України, хоча в попередні роки таке стажування відбувалося досить активно. На це слід звернути увагу.

Четверту проблему бачу у напрямі виконання науково-дослідних тем. Хотілось би, щоб до виконання спільної наукової тематики залучалося більше коло науковців з більшої кількості закладів – учасників комплексу. Аналіз засвідчує, що над виконанням наукових розробок працюють, як правило, науковці двох закладів – учасників. Активізація цього напрямку роботи у майбутньому сприятиме розширенню комплексності проведення наукових досліджень.

– *Куди скеровуватиме «Економосвіта» основні зусилля в майбутньому?*

– У наступному періоді (2009–2011 рр.) необхідно активізувати роботу в галузі нових технологій навчання, науково-методичного забезпечення дисциплін, організації спільних наукових досліджень та апробації їх результатів, спільного міжнародного науково-навчального співробітництва. Відповідно до Концепції економічної освіти в Україні та для реалізації основної мети науково-навчального комплексу «Економосвіта».

– *Дякую за інтерв'ю.*

Надійшло 13.06.2008 р.

О.І. Дейнека, В.В. Демченко

Кластери та конкурентоспроможність прикордонних територій

Інтеграція України у світову господарську систему зумовлює необхідність забезпечення високого рівня її конкурентоспроможності, яка значною мірою формується у регіонах. Підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу є основним стратегічним завданням державної політики регіонального розвитку України до 2015 р.

© О.І. Дейнека, В.В. Демченко, 2008.

У світі відбуваються переорієнтація економічних досліджень на регіональний рівень і пошук шляхів формування конкурентоспроможних регіонів, серед яких найбільш ефективним нині вважається кластерний підхід.

Розуміння кластерної філософії у світовій спільноті швидко зростає, а кластери стають ключовим компонентом національних та регіональних стратегій соціально-економічного розвитку, а для прикордонних регіонів – ще й спільних стратегій розвитку транскордонних регіонів.

Використання кластерного підходу для стимулювання економічного розвитку здійснюється шляхом реалізації спеціальних стратегій щодо підтримки формування та розвитку кластерів. У країнах – членах ЄС ці стратегії є або частиною національних стратегій підвищення їх конкурентоспроможності, або частиною регіональних програм для стимулювання регіонального розвитку. У нових країнах – членах ЄС кластерний підхід використовується *для прискорення змін та стимуляції бізнесу до інновацій*.

Україна, яка задекларувала інноваційно-інвестиційну модель економічного розвитку, також повинна прискорити впровадження кластерних підходів на державному та регіональному рівнях.

26–27 червня 2008 р. на базі навчально-відпочинкового комплексу «Чарівні озера» у с. Фійна Жовківського району Львівської області відбулась Міжнародна науково-практична конференція **«Кластери та конкурентоспроможність прикордонних територій»**.

Її організаторами були Інститут регіональних досліджень НАН України, тематика наукових досліджень якого стосувалась забезпечення конкурентоспроможності прикордонних регіонів, та Агенція регіонального розвитку і європейської інтеграції, яка презентувала результати проекту **«Новий рівень добросусідських відносин – розвиток польсько-української стратегії транскордонної співпраці»**. Проект реалізувався у рамках програми INTERREG IIIA / TACIS CBC 2004-2006 і передбачав підсилення інституційної співпраці та визначення напрямків подальшого розвитку прикордонних регіонів України та Польщі.

Метою конференції стало обговорення актуальних проблем забезпечення конкурентоспроможності прикордонних регіонів у сучасних умовах глобалізації та інтеграції, спільної українсько-польської стратегії транскордонного співробітництва та теоретичних підходів і практичних рекомендацій щодо стратегій формування та підтримки розвитку кластерів.

Конференція включала наступні тематичні засідання: «Організаційно-економічні механізми забезпечення конкурентоспроможності прикордонних регіонів», «Спільна стратегія розвитку українсько-польського транскордонного регіону» та «Теоретичні та прикладні аспекти формування та функціонування кластерів. Стратегії підтримки кластерів у прикордонних регіонах». Жвава дискусія, інформативні презентації та питання до доповідачів свідчили про зацікавленість проблематикою конференції та її актуальність.

У роботі конференції взяли участь провідні науковці з України, Польщі, Литви, Німеччини, а також представники центральних та регіональних органів влади, зокрема Міністерства регіонального розвитку та будівництва, Львівської, Чернівецької, Волинської, Закарпатської та Чернігівської обласних рад та державних адміністрацій.

Конференцію відкрили директор Інституту регіональних досліджень НАН України д.е.н. *В.С. Кравців* та виконавчий директор Агенції регіонального розвитку та європейської інтеграції *С.М. Рожко*, які привітали учасників конференції та

наголосили на важливості проблематики підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів та стратегічних підходів до розвитку українсько-польського прикордоння.

Цікавими та змістовними були доповіді провідних українських науковців, зокрема д.е.н., проф. *О.С. Власюка* (Київ), *С.І. Соколенка* (Київ), д.е.н., проф. *М.П. Войнаренка* (Хмельницький), д.е.н., проф. *В.І. Чужикова* (Київ), які окреслили теоретичні засади конкурентоспроможності регіонів, формування та функціонування кластерів, розподіли про іноземний та український досвід та уроки використання кластерних моделей, їх недоліки та переваги. Головна увагу приділялася ролі кластерів у підвищенні конкурентоспроможності регіонів.

З доповідями з проблематики конференції виступили іноземні науковці, зокрема, щодо стратегії розвитку транскордонного простору – проф. *З. Макєла* (ректор Державної вищої школи фахової освіти, м. Ярослав); та проф. *Р. Федан* (голова товариства польсько-українського інституту) в м. Ярославі, Польща), щодо спільної стратегії розвитку українсько-польського транскордонного регіону – *В. Волошин* (Європейський центр інтеграції і співпраці органів самоврядування «Дім Європи», Люблін, Польща).

На основних методичних підходах формування транскордонних кластерів зупинилась д.е.н. *Н.А. Мікула* (Львів).

З доповіддю про розвиток аграрного ринку Литви після вступу до СОТ виступила *І. Стонкюте*, начальник відділу сільськогосподарської політики Литовського інституту сільськогосподарської економіки;

Л. Грицишин (Центр європейських програм землі Тюрінгія, ФРН) розповіла присутнім про європейські програми розвитку міжрегіонального співробітництва та формування кластерів у Тюрінгії.

Координатор проектів і програм прикордонної співпраці Представництва Європейської Комісії в Україні *Д. Корбут* розповів про умови та перспективи участі західних областей України в Європейських програмах міжрегіонального співробітництва регіонів.

Перед учасниками конференції виступив начальник департаменту регіональної політики Міністерства регіонального розвитку та будівництва України *Є. Фишко*, який ознайомив присутніх із основними методологічними підходами, пріоритетами та планами діяльності Міністерства на найближчий період.

Географія доповідей щодо проблем формування та розвитку кластерів була широкою: своїм досвідом поділились представники різних регіонів та міст України – Донецька, Києва, Івано-Франківська, Чернівців, Харкова, Хмельницького, Ужгорода, Львова. В доповідях було розкрито досвід та перспективи організації кластерів у різноманітних сферах: будівництві (*М.В. Малий*, м. Хмельницький), фінансів (д.е.н., проф. *Н.М. Внукова*, м. Харків), нанотехнологій (д.е.н. *В.І. Лященко*, м. Донецьк); ремісництві та художніх промислах (д.е.н. проф. *І.Г. Ткачук*, к.е.н. *С.О. Кропельницька*, м. Івано-Франківськ; д.е.н. *У.Я. Садова*, д.е.н. проф. *Л.К. Семів*, м. Львів).

Учасники конференції запропонували низку рекомендацій для Кабінету Міністрів, регіональних органів влади, єврорегіонів за участю областей України, зокрема, наступні.

Кабінету Міністрів України:

1. Розглядати завдання підвищення рівня конкурентоспроможності України як складову національної ідеї, для втілення якої доцільно розробити національну стратегію кластеризації України та її регіонів.

2. Ініціювати комплексне дослідження соціально-економічного розвитку України з метою визначення стратегічних кластерних утворень, у тому числі транскордонних, розробити програму кластеризації України та її регіонів.
3. Підтримати установи НАН України, вищі навчальні заклади, агенції територіального розвитку, інші громадські організації у проведенні освітньо-інформаційної та науково-методичної роботи щодо кластеризації України та її регіонів, а також моніторингу їх розвитку.
4. Ініціювати розробку відповідних змін до законодавства України, яке б визначило зміст, місце та роль кластерів у господарській системі України, а також основні засади державної підтримки процесів кластеризації.

Регіональним органам влади:

1. Обласним радам та облдержадміністраціям внести корективи до Стратегій та Програм соціально-економічного розвитку відповідних регіонів у частині підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів на основі формування кластерів у пріоритетних секторах економіки.
2. Створити умови для реалізації ініціатив приватного сектора, неприбуткових організацій (НПО) та органів влади щодо розвитку кластерів. Використовувати моделі державно-приватного партнерства для ефективного використання ресурсів. Залучати до інноваційних проектів представників науки та громадських організацій
3. Організаційно та фінансово підтримувати діяльність структур, зорієнтованих на формування та розвиток кластерів, у тому числі транскордонних.
4. Поширювати повну та вичерпну інформації про кластери в ділових колах регіону.

Єврорегіонам за участю областей України:

1. Провести реорганізацію організаційної структури єврорегіонів відповідно до типової структури єврорегіонів країн – членів ЄС, серед учасників яких, окрім обласних органів влади, повинні бути органи місцевого самоврядування, агенції регіонального розвитку, громадські організації, асоціації та інші суб'єкти господарювання; а серед підрозділів – відділи управління транскордонними проектами, моніторингу, інформаційні центри тощо.
2. Забезпечити координацію процесів реалізації спільної стратегії розвитку транскордонних регіонів.
3. Взяти на себе роль координуючої структури з питань формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів, зокрема, промоції транскордонного регіону на ринки третіх країн.

Надійшло 08.07.2008 р.